

**ESTETIK STOMATOLOGIYADA VINIRLAR VA OQARTIRISH
MUOLAJALARINING KLINIK SAMARADORLIGI****Choriyev Dilmurod Abdumalik o'g'li**

Termiz iqtisodiyot va servis universiteti yuz-jag' jarrohligi yo'nalishi talabasi

Pardayev Otabek Anvar o'g'li

Termiz iqtisodiyot va servis universiteti Stomatologiya fanlar kafedrası o'qituvchisi

Annotatsiya

Ushbu maqolada estetik stomatologiyada vinirlar va tish oqartirish muolajalarining klinik samaradorligi, biologik asoslari, ko'rsatma va cheklovlari, bemor kutgan natijasi bilan real klinik imkoniyatlar o'rtasidagi muvozanat hamda O'zbekiston stomatologik amaliyoti uchun dolzarb tavsiyalar tahlil qilindi. Vinirlar tishlarning shakli, rangi, o'lchami va old yuzasidagi estetik nuqsonlarni tuzatishda samarali vosita bo'lsa, oqartirish muolajalari tish rangini kamroq invaziv yo'l bilan yaxshilash imkonini beradi. Biroq har ikkala yondashuv ham emal, dentin, periodontal to'qima, okklyuziya, og'iz gigiyenasi va bemorning individual klinik holati chuqur baholanganda samarali bo'ladi. Maqolada estetik davolashni marketing ta'siridagi tezkor xizmat emas, balki biologik xavfsizlik, tashxis, rejalashtirish va uzoq muddatli monitoring talab qiladigan klinik jarayon sifatida ko'rish zarurligi asoslandi.

Kalit so'zlar

estetik stomatologiya, vinir, tish oqartirish, klinik samaradorlik, emal, dentin, sezuvchanlik, minimal invaziv davolash, bemor qoniqishi, og'iz gigiyenasi, O'zbekiston stomatologiyasi.

Kirish

Estetik stomatologiya so'nggi yillarda stomatologik xizmatlar ichida eng tez rivojlanayotgan yo'nalishlardan biriga aylandi. Bemorlar endi faqat og'riqni bartaraf etish yoki chaynash funksiyasini tiklashni emas, tabassum estetikasini, tish rangi va shaklining uyg'unligini, yuz qiyofasiga mos tabiiy ko'rinishni ham talab qilmoqda. Vinirlar va oqartirish muolajalari shu talabga javob beradigan eng ko'p qo'llaniladigan usullar qatoriga kiradi. Biroq estetik natija klinik samaradorlik bilan bir xil tushuncha emas. Chiroyli ko'rinish biologik xavfsizlik, tish to'qimalarini asrash, periodontal barqarorlik va uzoq muddatli funksional natija bilan birlashgandagina haqiqiy samaradorlikka ega bo'ladi.

O'zbekiston sharoitida estetik stomatologiyaga talab oshishi ijtimoiy tarmoqlar, reklama, xususiy klinikalar soni, bemorlarning estetik madaniyati va xizmatlar

bozoridagi raqobat bilan bog'liq. Bu ijobiy jarayon bo'lsa-da, muayyan xavflarni ham keltirib chiqaradi. Ayrim bemorlar vinirni barcha estetik muammolarning tezkor yechimi deb o'ylaydi, oqartirishni esa oddiy kosmetik muolaja sifatida qabul qiladi. Aslida vinir qo'yishdan oldin kariyes, eski plombalar, emal yoriqlari, bruksizm, tishlar joylashuvi, periodontal holat va og'iz gigiyenasi baholanmasa, natija qisqa muddatli bo'lishi mumkin.

Vinirlar tishning vestibulyar yuzasini qoplaydigan yupqa restavratsion konstruksiya bo'lib, keramika yoki kompozit materiallardan tayyorlanadi. Ular tish rangi o'zgarishi, shakl nuqsoni, kichik diastema, emal gipoplaziyasi, notekis chetlar va old tishlarning estetik nomutanosibligida qo'llanishi mumkin. Tish oqartirish esa tish qattiq to'qimalaridagi rang modifikatsiyasiga qaratilgan kamroq invaziv usuldir. Oqartirish vinirdan oldin mustaqil muolaja sifatida yoki restavratsion davolash rejasining dastlabki bosqichi sifatida ishlatilishi mumkin. Har ikki usulning tanlovi tashxisga asoslanishi kerak.

Mavzuning dolzarbligi shundaki, estetik stomatologik muolajalarda bemor qoniqishi ko'p hollarda kutish darajasiga bog'liq. Bemor internetdagi suratga o'xshash natija istaydi, ammo uning tish to'qimalari, tish yoyi, okklyuziyasi, yuz shakli, lab chizig'i va periodontal holati individualdir. Shifokor bemorga real imkoniyatni tushuntirmasa, texnik jihatdan yaxshi bajarilgan muolaja ham subyektiv norozilikka olib kelishi mumkin. Shu sababli estetik davolash klinik tashxis bilan birga kommunikatsiya va hujjatlashtirish madaniyatini ham talab qiladi.

Adabiyotlar tahlili va metodologiya

Maqola terapevtik stomatologiya, stomatologik kasalliklar profilaktikasi, bolalar va kattalar stomatologiyasida gigiyenik yondashuv, sanitariya me'yorlari hamda tibbiyotda axborot texnologiyalariga oid mahalliy manbalar asosida tayyorlandi. Terapevtik stomatologiya darsliklarida tish qattiq to'qimalari, emal, dentin, kariyes va nokariyes shikastlanishlarning klinik ahamiyati batafsil yoritiladi. Vinir va oqartirish muolajalari aynan shu to'qimalarga ta'sir qilgani uchun ularni estetik emas, biologik jihatdan ham baholash zarur.

Stomatologik profilaktika bo'yicha manbalarda og'iz gigiyenasi, tish karashi, tish pastalari, antiseptik komponentlar, ftor va kariyes profilaktikasi muhim chora sifatida ko'rsatiladi. Estetik davolashda bu talab yanada kuchayadi. Vinir chetlari atrofida gigiyena yomon bo'lsa, milk yallig'lanishi, rang o'zgarishi, chet infiltratsiyasi va ikkilamchi kariyes xavfi ortadi. Oqartirishdan keyin esa bemor rangni saqlash uchun ovqatlanish, ichimliklar, chekish va gigiyena bo'yicha tavsiyalarga rioya qilishi kerak.

Demak, estetik muolaja profilaktika bilan birga rejalashtirilmasa, samaradorlik pasayadi.

Metodologik jihatdan maqolada vinirlar va oqartirish muolajalari klinik samaradorligini besh mezon bo'yicha baholash yondashuvi qo'llandi. Birinchi mezon estetik natija, ikkinchi mezon biologik xavfsizlik, uchinchi mezon funksional barqarorlik, to'rtinchi mezon bemor qoniqishi, beshinchi mezon uzoq muddatli parvarish imkoniyatidir. Bu mezonlar bir-biridan ajralmaydi. Masalan, juda oq rang estetik ko'rinishi mumkin, ammo tabiiylikni buzsa yoki sezuvchanlikni oshirsa, klinik samaradorlik shubhali bo'ladi. Yoki vinir ideal shaklda bo'lsa ham, okklyuzion yuklama noto'g'ri baholansa, sinish xavfi yuqori bo'ladi.

Sanitariya me'yorlari estetik stomatologiyani ham umumiy stomatologik xavfsizlik talablariga bo'ysundiradi. Oqartirish kapalari, retraktorlar, shilliq qavat himoyasi, abraziv ishlov berish, vaqtinchalik konstruksiyalar, sementatsiya va polishing bosqichlarida aseptika talablariga rioya qilinishi kerak. Estetik muolaja kosmetologik xizmatga o'xshab ko'rinsa-da, stomatologik manipulyatsiya bo'lib qoladi. Shuning uchun infeksiya nazorati, sterilizatsiya va shifokor javobgarligi har doim saqlanadi.

Tahlil va natijalar

Vinirlarning klinik samaradorligi ko'rsatmani to'g'ri tanlashdan boshlanadi. Agar tishda katta kariyes kavagi, yetarli emal sathi yo'qligi, chuqur prikus, bruksizm, og'ir periodontal kasallik yoki gigiyena pastligi mavjud bo'lsa, vinir birinchi tanlov bo'lmasligi mumkin. Bunday bemorda avval kariyesni davolash, periodontal holatni barqarorlashtirish, gigiyena o'rgatish yoki okklyuziyani tuzatish kerak. Aks holda vinir qisqa muddatda ajralishi, sinishi yoki chetida yallig'lanish chaqirishi mumkin. Demak, vinir samaradorligi materialdan ko'ra tashxis va rejalashtirishga ko'proq bog'liq.

Keramika vinirlar rang barqarorligi, yorug'lik o'tkazuvchanligi va tabiiy ko'rinishi bilan ajralib turadi. Kompozit vinirlar esa nisbatan tez, arzonroq va kamroq laboratoriya bosqichlari bilan bajarilishi mumkin. Biroq kompozit materiallar rang o'zgarishiga ko'proq moyil, polishing va parvarishga talabchan. Keramika vinirlar esa klinik va laboratoriya aniqligini, sifatli sementatsiyani, tish tayyorlashda ehtiyotkorlikni talab qiladi. Har bir bemorda material tanlovi iqtisodiy imkoniyat, klinik holat, estetika talabi va uzoq muddatli prognoz bilan asoslanishi kerak.

Tish oqartirish muolajalarining samaradorligi ham bemor tanloviga bog'liq. Tashqi ranglanish, choy, qahva, chekish, oziq-ovqat bo'yoqlari va yoshga bog'liq rang o'zgarishlarida oqartirish yaxshi natija berishi mumkin. Tetratsiklin pigmentatsiyasi, fluoroz, katta restavratsiyalar, emal yoriqlari yoki nekrozga uchragan tishlarda natija

cheklangan bo'ladi. Bemorning old tishlarida plomba, koronkalar yoki vinirlar mavjud bo'lsa, oqartirish tabiiy tish rangini o'zgartiradi, ammo sun'iy material rangi o'zgarmaydi. Bu holat oldindan tushuntirilmasa, bemor norozilik bildiradi.

Oqartirishning keng tarqalgan nojo'ya holati tish sezuvchanligidir. Bu odatda vaqtinchalik bo'lsa ham, emal yoriqlari, gingival retraksiya, dentin ochilishi, kariyes yoki noto'g'ri qo'llangan gel mavjud bo'lsa, sezuvchanlik kuchli bo'lishi mumkin. Shifokor muolajadan oldin tishlar va milklarni tekshiradi, kariyes va yoriqlarni davolaydi, shilliq qavatni himoya qiladi, gel konsentratsiyasi va ta'sir vaqtini nazorat qiladi. Uy sharoitida nazoratsiz oqartirish vositalaridan foydalanish esa xavfli, chunki bemor doza, vaqt va kontraindikatsiyani to'g'ri baholay olmaydi.

Estetik stomatologiyada raqamli rejalashtirish tobora muhim bo'lib bormoqda. Foto protokol, intraoral skanerlash, diagnostik wax-up, mock-up, rang tanlash, yuz-tish nisbatini baholash va bemorga kutilgan natijani ko'rsatish davolash sifatini oshiradi. Tibbiyotda axborot texnologiyalari bo'yicha mahalliy manbalar klinik ma'lumotlarni raqamli qayta ishlashning tibbiy qaror qabul qilishdagi ahamiyatini ko'rsatadi. Estetik davolashda bu ayniqsa muhim, chunki bemor natijani oldindan tasavvur qilishi va real cheklovlarni tushunishi kerak.

Bemor qoniqishini oshirish uchun shifokor rang tanlashda sun'iy oq, tabiiy oq, yuz terisi, lab shakli, yoshi, kasbi va bemorning shaxsiy istagini hisobga oladi. Juda yorqin rang ayrim hollarda reklama suratida chiroyli ko'rinsa ham, real hayotda tabiiylikni yo'qotadi. O'zbekiston sharoitida ko'p bemorlar "juda oq" natijani xohlashi mumkin, shifokor esa emal xavfsizligi, yuz qiyofasiga moslik va keyingi parvarish haqida aniq tushuntirishi kerak. Estetik stomatologiya bemor istagini bajarish emas, uni tibbiy jihatdan xavfsiz va mantiqli natijaga yo'naltirishdir.

Vinir va oqartirish muolajalaridan keyingi parvarish samaradorlikning ajralmas qismidir. Bemor abraziv tish pastalaridan ortiqcha foydalanmasligi, qattiq predmetlarni tish bilan chaqmasligi, bruksizm bo'lsa tungi kapa taqishi, rang beruvchi mahsulotlarni me'yorida iste'mol qilishi, muntazam professional gigiyena va nazorat ko'rigiga kelishi kerak. Vinirlar doimiy material bo'lsa ham, abadiy emas. Ularning xizmat muddati sementatsiya sifati, okklyuziya, gigiyena va bemor odatlariga bog'liq. Oqartirish natijasi ham parhez va gigiyena bilan saqlanadi.

Muhokama

Estetik stomatologiyada muhokama qilinadigan eng nozik masala tibbiy zarurat va estetik xohish o'rtasidagi chegaradir. Ba'zi bemorlarda tishlar sog'lom, rangi tabiiy, faqat internetdagi standart tabassumga o'xshamasligi sababli vinir xohishi paydo bo'ladi. Bunday holatda shifokor invaziv muolajaga shoshilmasligi kerak. Avval

professional tozalash, gigiyena, yengil oqartirish, ortodontik maslahat yoki minimal restavratsiya variantlari ko'rib chiqiladi. Tish to'qimasini asrash estetik stomatologiyaning asosiy axloqiy mezon bo'lishi kerak.

Marketing estetik stomatologiyaga katta ta'sir qiladi. "Bir kunda ideal tabassum", "zararsiz oqartirish", "umrbod vinir" kabi iboralar bemorda noto'g'ri kutish yaratadi. Klinik amaliyotda esa har bir muolajaning ko'rsatmasi, cheklovi, nojo'ya holati va parvarish talabi bor. Shifokor bemorga reklama tili bilan emas, tibbiy tushunarli til bilan gapirishi kerak. Qaysi tishlar tayyorlanadi, emal qancha saqlanadi, sezuvchanlik bo'lishi mumkinmi, rang qancha muddat saqlanadi, vinir sinishi mumkinmi, bularning hammasi oldindan tushuntiriladi.

O'zbekiston klinikalarida estetik muolajalar sifati uchun hujjatlashtirish madaniyatini kuchaytirish lozim. Muolajadan oldingi foto, rang aniqlash, bemor roziligi, davolash rejasi, muqobil variantlar, nojo'ya holatlar, laboratoriya bilan aloqa, sementatsiya protokoli va nazorat sanasi yozma qayd etilishi kerak. Bu nafaqat huquqiy himoya, balki klinik sifatni oshirish vositasidir. Bemor ham o'ziga qanday muolaja bajarilganini, qanday parvarish talab qilinishini va qachon nazoratga kelishini aniq biladi.

Estetik stomatologiyada periodontal holatni e'tibordan chetda qoldirish keng tarqalgan xatolardan biridir. Milk yallig'langan, qonash mavjud, gigiyena yomon bo'lgan bemorga vinir qo'yish estetik natijani xavf ostiga qo'yadi. Sementatsiyadan keyin milk chetida qizarish, qonash, noxush hid va rang o'zgarishi paydo bo'lishi mumkin. Shuning uchun estetik davolashdan oldin professional gigiyena, periodontal baholash va bemorni gigiyena bo'yicha o'qitish shart. Tishning rangi va shakli bilan birga milk konturi ham tabassum estetikasining asosiy qismidir.

Klinik samaradorlikni baholashda bemorning subyektiv qoniqishi muhim, lekin yagona mezon emas. Shifokor restavratsiya chetining mosligi, rangi, shakli, okklyuzion kontaktlar, periodontal javob, sezuvchanlik, gigiyena imkoniyati va rentgenologik xavfsizlikni ham baholaydi. Bemor o'z tabassumidan mamnun bo'lsa-da, agar vinir cheti noto'g'ri moslashgan bo'lsa yoki tish to'qimasiga ortiqcha zarar yetgan bo'lsa, bu muolaja samarali deb hisoblanmaydi. Estetik stomatologiyada sifat mezon tashqi ko'rinishdan kengroqdir.

Estetik davolash rejasini tuzishda bemorning shikoyati aniq tahlil qilinadi. Ba'zi bemor rangdan, ba'zilar tish shaklidan, boshqalari tishlar orasidagi masofadan yoki eski plombalardan norozi bo'ladi. Shifokor muammoni ajratmasa, vinir yoki oqartirish noto'g'ri tanlanishi mumkin. To'g'ri tashxis estetik natijaning birinchi shartidir.

Vinirlar uchun emal sathi eng muhim biologik asoslardan biridir. Emal saqlangan joyda adgeziv bog‘lanish kuchliroq bo‘ladi va konstruksiya uzoqroq xizmat qiladi. Tishni ortiqcha charxlash pulpa sezuvchanligi, og‘riq va kelgusida murakkab restavratsion muammolarni keltirib chiqarishi mumkin. Minimal invazivlik estetik stomatologiyaning asosiy qoidasi bo‘lishi kerak.

Oqartirish muolajasida rang o‘zgarishining sababi aniqlanadi. Tashqi pigmentatsiya professional tozalash va oqartirishga yaxshi javob berishi mumkin. Ichki pigmentatsiya, travma, eski endodontik davolash yoki fluorozda natija cheklangan bo‘ladi. Bemor bu farqni bilmasa, muolajadan keyin kutilmagan natijadan norozi bo‘ladi. Shuning uchun oldindan real prognoz beriladi.

Estetik davolashda periodontal holatni baholash majburiydir. Milk qonashi, shish, tish toshlari yoki gigiyena pastligi mavjud bo‘lsa, vinir chegaralari va oqartirishdan keyingi natija barqaror bo‘lmaydi. Avval professional gigiyena va yallig‘lanishni kamaytirish bajariladi. Sog‘lom milk tabassum estetikasining ajralmas qismi hisoblanadi.

Okklyuziya va bruksizm vinirlar prognoziga kuchli ta’sir qiladi. Bemor kechasi tishlarini g‘ijirlatsa yoki kesuvchi yuklama kuchli bo‘lsa, vinir sinishi yoki ajralishi mumkin. Bunday holatda tungi kapa, okklyuzion tuzatish yoki boshqa davolash rejasi ko‘rib chiqiladi. Estetik konstruksiya funksional kuchlardan mustaqil emas.

Bemor qoniqishi uchun mock-up va foto protokol katta yordam beradi. Bemor kutilgan shaklni oldindan ko‘rsa, qaror ongli bo‘ladi. Shifokor ham bemor istagini aniqroq tushunadi. Bu usul ortiqcha tushunmovchilik, rang yoki shakl bo‘yicha keyingi nizolarni kamaytiradi. Hujjatlashtirilgan reja klinik sifatni oshiradi.

Oqartirishdan keyingi parvarish natija saqlanishi uchun hal qiluvchi omil bo‘ladi. Qahva, choy, rang beruvchi mahsulotlar, chekish va gigiyena yetishmasligi tish rangining qayta o‘zgarishiga olib keladi. Bemor muolajadan keyingi birinchi kunlar va keyingi oylar uchun aniq tavsiyalar olishi kerak. Aks holda natija qisqa muddatda yo‘qoladi.

Kompozit va keramika vinirlar o‘rtasidagi tanlov bemorning iqtisodiy imkoniyati, klinik holati va kutgan natijasiga qarab qilinadi. Kompozit tez va moslashuvchan, lekin rang barqarorligi pastroq bo‘lishi mumkin. Keramika tabiiyroq va barqarorroq, ammo laboratoriya aniqligi va yuqori texnik talabga ega. Shifokor har ikkala variantning afzallik va cheklovlarini tushuntiradi.

Estetik stomatologiyada reklama bosimi shifokor qarorini almashtirmasligi kerak. Bemor ijtimoiy tarmoqdagi suratga o‘xshash natijani xohlashi mumkin, ammo uning tish anatomiyasi, yuz shakli va biologik holati boshqacha bo‘ladi. Shifokor

bemor xohishini hurmat qiladi, lekin zararli yoki ortiqcha invaziv reja bilan kelishmaydi. Tibbiy xavfsizlik ustuvor qoladi.

Sezuvchanlik va nojo'ya holatlar oldindan muhokama qilinadi. Oqartirishdan keyin vaqtinchalik sezuvchanlik, vinirdan keyin moslashuv davri bo'lishi mumkin. Bemor buni bilsa, vahimaga tushmaydi va tavsiyalarga amal qiladi. Shifokor esa nojo'ya holatning normal yoki xavfli chegarasini tushuntiradi.

Estetik muolajalar talabalarga klinik tafakkurni o'rgatish uchun qulay mavzudir. Ular tish to'qimalari, materiallar, periodontal salomatlik, okklyuziya, psixologiya va kommunikatsiyani birlashtiradi. Shuning uchun estetik stomatologiya darslarida faqat material nomlarini emas, davolash rejasini asoslashni ham o'rgatish kerak.

Umuman, vinirlar va oqartirish muolajalari to'g'ri qo'llansa, bemor tabassum estetikasi va hayot sifatini yaxshilaydi. Noto'g'ri qo'llansa, tish to'qimalariga zarar, sezuvchanlik, periodontal muammo va bemor noroziligiga olib keladi. Samaradorlikning kaliti tashxis, ehtiyotkorlik, muloqot va uzoq muddatli parvarishdir.

Maqolaning amaliy mazmunini kuchaytiradigan yana bir jihat foto protokol masalasidir. Bu yo'nalishda asosiy vazifa oldingi va keyingi natijani hujjatlashtirish hamda bemor kutishini aniqlashtirishdan iborat. Stomatologik amaliyotda bu talab bajarilmasa, davolash tashqi tomondan to'g'ri ko'rinmasa ham, uzoq muddatli natija barqaror bo'lmaydi. Shu sababli estetik stomatologiyada vinirlar va oqartirish muolajalarining klinik samaradorligi bo'yicha klinik qaror bemorning shikoyati, umumiy holati, og'iz bo'shlig'i gigiyenasi, mavjud xavf omillari va keyingi nazorat imkoniyatlari bilan birgalikda baholanishi kerak. O'zbekiston sharoitida bu yondashuv ortiqcha murakkab texnologiyani emas, aniq tartib, hujjatlashtirish, bemorga tushunarli tavsiya va shifokorning mas'uliyatli muloqotini talab qiladi. Natijada xizmat sifati faqat bajarilgan muolaja bilan emas, bemorning keyingi holati, profilaktik xulqi va qayta murojaat qilish madaniyati bilan ham baholanadi.

Xulosa

Vinirlar va tish oqartirish muolajalari estetik stomatologiyada yuqori klinik samaradorlikka ega bo'lishi mumkin, lekin bu samaradorlik faqat to'g'ri tashxis, biologik xavfsizlik, individual rejalashtirish, bemor bilan aniq muloqot va keyingi parvarish bilan ta'minlanadi. Vinirlar tish shakli, rangi va old yuzadagi nuqsonlarni tuzatishda samarali, oqartirish esa kamroq invaziv rang korreksiyasi imkonini beradi. Har ikkala muolaja uchun periodontal sog'lomlik, og'iz gigiyenasi, emal-dentin holati, okklyuziya va bemor odatlari alohida baholanishi kerak. O'zbekiston stomatologik amaliyotida estetik xizmatlarni rivojlantirish reklama emas, ilmiy asoslangan klinik protokol, sifat nazorati va bemor savodxonligi bilan bog'lanishi lozim.

Maqolaning amaliy tavsiyasi shundan iboratki, estetik muolajadan oldin har bir bemor uchun minimal diagnostik paket belgilanadi. U anamnez, og‘iz gigiyenasi bahosi, periodontal ko‘rik, kariyes va eski restavratsiyalarni tekshirish, rang aniqlash, foto protokol, okklyuziya tahlili va bemor kutishini yozma qayd etishni o‘z ichiga oladi. Bu paket vaqt talab qiladi, lekin noto‘g‘ri ko‘rsatma, ortiqcha invazivlik va keyingi norozilik xavfini kamaytiradi. Estetik stomatologiyada tezkor natija emas, xavfsiz va uzoq muddatli natija ustuvor bo‘lishi kerak.

Kelgusida mahalliy tadqiqotlarda vinirlar va oqartirish muolajalarining uzoq muddatli natijalarini O‘zbekiston klinikalari kesimida baholash zarur. Bunda restavratsiya xizmat muddati, rang barqarorligi, sezuvchanlik chastotasi, periodontal javob, bemor qoniqishi, parvarish intizomi va iqtisodiy omillar o‘rganilishi mumkin. Bunday ma’lumotlar estetik stomatologiya bo‘yicha milliy klinik tavsiyalarni ishlab chiqishga, talabalarni amaliy protokollar asosida o‘qitishga va bemorlarning asossiz kutilmalarini kamaytirishga yordam beradi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati

1. Kamilov X.P., Jumatov U.J., Karimova S.A. Terapevtik stomatologiya. Darslik. – Toshkent: O‘zbekiston Respublikasi Sog‘liqni saqlash vazirligi, 2017. – 288 b.
2. Stomatologik kasalliklar profilaktikasi. O‘quv-uslubiy qo‘llanma. – Toshkent: Tibbiy ta’lim tizimi nashri, 2006. – 265 b.
3. Murtazayev S.S., Murtazayev S.M. Bolalar fakultet terapevtik stomatologiyasi. O‘quv qo‘llanma. – Toshkent: Tibbiy ta’limni rivojlantirish markazi, 2014. – 119 b.
4. O‘zbekiston Respublikasi Sog‘liqni saqlash vazirligi. Stomatologiya yo‘nalishidagi davolash-profilaktika muassasalari uchun 0093-25-son SanQvaN. – Toshkent, 2025.
5. Nurmatova F.B., Kasimov M.M., Abduganiyeva Sh.X., Fazilova L.A. Tibbiyotda axborot texnologiyalari fanidan masalalar to‘plami. – Toshkent: TTA, 2018.
6. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020-yil 5-oktabrdagi PF-6079-son Farmoni. “Raqamli O‘zbekiston – 2030” strategiyasini tasdiqlash va uni samarali amalga oshirish chora-tadbirlari to‘g‘risida.
7. Abduraxmonova Sh.A. Tish shifokorining infeksiya xavfsizligi qoidalari va gigiyena talablari // International Journal of Science-Innovative Research. – 2025. – №3. – B. 32–37.